

**ul. Żurawia 4a
skr. pt. 24
00-955 Warszawa 15
tel. 28-37-04**

Warszawa, dnia 12.01. 1984.

BS/15/84

I N F O R M A C J A

z II etapu badania reakcji
na zapowiedź podwyżki cen

Opracował:

Zespół Badań Specjalnych

Informacja, którą przedstawiamy, jest analizą odpowiedzi na pytania dotyczące bezpośrednio zapowiadanej podwyżki cen artykułów żywnościowych, pochodzące z ankiety o szerszym zasięgu tematycznym. Treść i zakres pytań opracowano na podstawie analizy tysiąca wywiadów otwartych na temat podwyżki, przeprowadzonych w ramach pierwszego etapu badania w trzech ośrodkach: w Gdańsku, Katowicach, Olsztynie.

Badanie ankietowe było realizowane w dniach 7.12-14.12.1983r. na ogólnopolskiej próbie udziałowej dorosłych mieszkańców miast, reprezentatywnej ze względu na wiek, płeć i wykształcenie. Na pytania ankiety odpowiedziało 2113 respondentów.

Zastosowaliśmy dwie równoległe wersje ankiety, zmieniając kolejność pytań przy zachowaniu takiej samej ich treści. Ponieważ w odpowiedziach na pytania dotyczące bezpośrednio spodziewanej podwyżki cen nie stwierdzono statystycznie istotnych różnic pomiędzy rozkładami odpowiedzi w wersjach ankiety, wyniki przedstawiamy łącznie.

I N T E R P R E T A C J A

Sytuacja materialna

Znaczna większość badanych określiła swoją sytuację jako znośną lub trudną /85,8%/, niewielka grupa uznała ją za dobrą /8,6%/, a jeszcze mniejsza za tragiczną /5,6%/. Stwierdzono bezpośrednią zależność pomiędzy określeniem własnej sytuacji materialnej respondenta, a poziomem dochodów przypadających na członka rodziny. Można zatem uznać, że oceny te oparte były na rzeczywistym oszacowaniu poziomu życia. Ponieważ trafiały się sporadycznie przypadki określania własnej sytuacji jako tragicznej w grupach najwyższej zarabiających i na odwrót - określania sytuacji jako dobrej lub znośnej w grupach o najniższych dochodach, można przypuszczać, że oceny poziomu życia były modyfikowane przez poziom aspiracji respondentów.

Przewidywane konsekwencje podwyżki

Dla siebie

Oceniając własne szanse na utrzymanie dotychczasowego poziomu życia lub na nieznaczne tylko jego obniżenie w razie wprowadzenia podwyżki, znaczna większość respondentów okazała się umiarkowanymi optymistami bądź też uznała, że zastanawianie się nad jej konsekwencjami należy odłożyć na przyszłość. Tylko 7,5% badanej grupy wyraziło przekonanie, że sami nie dadzą sobie rady, jeśli ceny artykułów spożywczych rzeczywiście zostaną podwyższone. Pesymiści okazali się jednakowo liczni w różnych grupach zawodowych, wiekowych, niezależnie od poziomu wykształcenia, płci i miejsca zamieszkania/proporcje między pozostałymi grupami wypowiedzi tj. umiarkowanymi optymistami, nie myślącymi na razie o konsekwencjach oraz zdecydowanymi optymistami fluktuowały w wymienionych grupach/. Ocenę szans na poradzenie sobie najwyraźniej różnicował poziom dochodu przypadającego na członka rodziny. Zależność ta /w związku z niewielkimi liczebnościami skrajnych w ocenie swej sytuacji grup/ nie osiągnęła poziomu istotności statystycznej.

Dla otoczenia

Poglądy na temat możliwych konsekwencji podwyższenia cen okazały się w całej badanej populacji silnie spolaryzowane. Tylko 11,1% respondentów, wybierając z przedstawionego im zestawu najbardziej ich zdaniem prawdopodobne skutki wzrostu cen, przewidywało zarówno pozytywne, jak i negatywne następstwa tego posunięcia. Znakomita większość /89%/ wybierała wyłącznie negatywne bądź wyłącznie pozytywne skutki. Dominowały prognozy jednostronnie negatywne /55,4% przy 33,4% pozytywnych/. Najczęściej wybieranymi konsekwencjami negatywnymi były: "wszystko zostanie po staremu a tylko ludziom będzie ciężiej żyć" /55% wszystkich respondentów wybrało tę możliwość jako najbardziej prawdopodobną/ oraz "ludzie stracą ochotę do pracy i nadzieję na przyszłość" /31,4%/.

Przewaga wyłącznie negatywnych konsekwencji wprowadzenia podwyżki okazała się przy tym niezależna od wykształcenia, płci oraz grupy zawodowej. Zmniejszała się natomiast wraz z wiekiem respondentów /najmniejsza wśród najstarszych, największa u najmłodszych/, osiągając minimum w grupie mężczyzn liczących sobie ponad 55 lat /46,8% do 37,2% na korzyść prognoz jednostronnie negatywnych/.

Wśród konsekwencji, których raczej nie należy się spodziewać, najczęściej wymieniana była możliwość wybuchu strajków i zamieszek ulicznych. Można przypuszczać /badanie daje do tego podstawę/, iż możliwość ta /wymieniana, przyjmijmy, jako najmniej spodziewana/ uważana była przez respondentów za taką, której najbardziej się obawiali, niezależnie od oceny prawdopodobieństwa jej wystąpienia.

Ocena podwyżki

Podwyżka, traktowana jako posunięcie o charakterze inwestycji mogącej procentować w przyszłości, była oceniana zdecydowanie negatywnie. Ponad połowa respondentów /55,2%/ uznała, że przyniesie ona globalnie znacznie większe straty niż zyski. Ponadto 23% ankietowanych było zdania, iż przyniesie wyłącznie straty, 8,9% sądziło, że dzisiejsze duże straty mogą się w przyszłości wyrównać, a tylko 12,5% wyraziło pogląd, że przyszłe korzyści zrównoważą z nawiązką straty, które przeciętny obywatel poniesie dziś.

Ponieważ nie stwierdzono prostej zależności pomiędzy oceną podwyżki a poziomem wykształcenia oraz wysokością zarobków, a zależność taka zachodzi pomiędzy oceną a wiekiem, należy uważać, że oceny te mogą być raczej miarą "buntowniczości" niż wyrazem racjonalnych sądów.

Zamiar podwyższenia cen artykułów spożywczych, respondenci oceniali również w aspekcie jego zasadności. Za konieczne uznało wprowadzenie podwyżki 41,3% respondentów, za niekonieczne 58,66%.

We wszystkich grupach wiekowych negatywna ocena zamiaru dominuje nad oceną pozytywną. Wraz z wiekiem maleje jednak przewaga ocen negatywnych nad pozytywnymi /od 61,6% ocen negatywnych do 38% pozytywnych w grupie respondentów 18-24 latnich do 54,5% negatywnych i 45,5% pozytywnych, wśród respondentów liczących 50-59 lat/.

Znacząca dla tej przewagi jest różnica wielkości miast, z których pochodzili respondenci. Jest to widoczne zwłaszcza pomiędzy miastami o liczebności do 50 tys. a miastami liczącymi 200 tys. mieszkańców i więcej: respondenci z większych miast zdecydowanie częściej nie uznają konieczności podwyżki, niż respondenci będący mieszkańcami miast pięćdziesięciotysięcznych i mniejszych.

Przewaga liczebności respondentów nie uznających konieczności podwyżki maleje wraz ze wzrostem przeciętnego dochodu na członka rodziny, przy czym tendencja ta znacząco silniej daje się zauważyć wśród pracowników umysłowych niż wśród robotników /w grupie

najlepiej sytuowanych pracowników umysłowych oceny pozytywne znacznie przeważają nad negatywnymi, podczas gdy wśród najlepiej sytuowanych robotników przewaga ta jest znikoma/.

Charakterystyczna jest przy tym różnica pomiędzy negatywnymi ocenami podwyżki jako inwestycji a uznaniem jej za konieczną lub nie /78,2% ocen zdecydowanie negatywnych w pierwszym wypadku i 61,1% w drugim/. Znacząco większa liczba ludzi uznaje podwyżkę za uzasadnioną i konieczną niż za posunięcie mogące przynieść jakiegokolwiek korzyści.

Stosunek do konsultacji

Znaczna większość respondentów wykazała niewielkie lub żadne zainteresowanie konsultacjami /78,2% na pytanie o to, który z wariantów byłby korzystniejszy odpowiedziało: "nie wiem, nie znam ich dokładnie", "to obojętne"/. Większość ankietowanych traktuje przy tym konsultacje jako z założenia nierzetelne /55,5% badanych/, ponieważ na pytanie: "który z wariantów zostanie wprowadzony?", 46,1% odpowiedziało, że będzie to ten wariant, który jest najwygodniejszy dla rządu lub ten, który zabierze ludziom najwięcej pieniędzy - /9,4%/.

Ponadto 16,2% respondentów odpowiedziało, że zostanie wprowadzony ten wariant, który będzie optymalny dla gospodarki narodowej. Jest to również negatywna ocena wiarygodności samych konsultacji, chociaż jednocześnie przypisująca wprowadzającym podwyżkę pozytywne intencje.

Większość /57,5%/ respondentów uważa podwyżkę za nieuniknioną. Przekonanie, że podwyżka może być jeszcze wstrzymana, liczniej było wyrażane w grupach o niższych dochodach /we wszystkich grupach zawodowych/, przy czym najsilniej uwidoczniło się wśród robotników o niskim dochodzie na członka rodziny. Ponieważ dotyczy to grup najgorzej sytuowanych, należy przyjąć, że wypowiedzi przewidujące możliwość niewprowadzenia podwyżek były bardziej wyrazem nadziei niż rzeczywistą oceną szans cofnięcia zapowiedzianej podwyżki. Analogicznie wzrost liczby wypowiedzi o nieuchronności podwyżki w lepiej sytuowanych grupach należy interpretować jako wskaźnik mniejszej dotkliwości ewentualnej podwyżki dla przedstawicieli tych grup.

Opis wyników II etapu badania reakcji
na zapowiedź podwyżki cen

/analiza odpowiedzi na pytania dotyczące
bezpośrednio tej zapowiedzi/

1. Jaka jest obecnie sytuacja Pana i pańskiej rodziny?

Do oceny sytuacji respondentów i ich rodzin posłużono się 4 kategoriami: dobra, znośna, trudna, tragiczna.

Rozkład wyborów w całej populacji ilustruje tabela nr 1.

Tabela 1*

	dobra	znośna	trudna	tragiczna
Liczba odpowiedzi	180	941	865	118
%	8,6	44,7	41,1	5,6

* liczebność populacji 2112; liczebność wypowiedzi 2104

Całą badaną populację podzielono na trzy grupy zawodowe: robotników, pracowników umysłowych i pozostałych, ustratyfikowane wg poziomu dochodów przypadających na członka rodzin respondentów oraz wg poziomu ich zarobków.

Ocena sytuacji własnej we wszystkich grupach zawodowych jest dodatnio skorelowana z poziomem dochodów.

W grupie respondentów o najniższych dochodach /do 6.tys./ najczęściej oceniano sytuację jako trudną /robotnicy - 55,7 %; pracownicy umysłowi - 50,4 %; pozostali - 50,6 %/, natomiast

w pozostałych - jako znośną. Prawidłowość tę ilustruje tabela Nr 2.

Tabela Nr 2

dane w %

Dochód w tys. zł	Grupy zawodowe		
	robotnicy	pracownicy umysłowi	pozostali
7 - 10	51,3	58,9	49,6
11 i więcej	58,0	61,9	63,6

* dane prezentowane według poszczególnych grup dochodowych dla danej grupy społeczno-zawodowej.

Najmniej liczna grupa respondentów oceniała swoją sytuację jako tragiczną.

We wszystkich grupach zawodowych tendencja do zmniejszania się udziału wypowiedzi oceniających sytuację jako tragiczną towarzyszy wzrostowi dochodów i analogicznie wraz ze wzrostem dochodów zwiększa się udział wypowiedzi oceniających sytuację jako dobrą. Tę prawidłowość ilustruje tabela Nr 3.

Tabela Nr 3

dane w %

Dochód w tys. zł	Robotnicy		Prec. umysłowi		Pozostali	
	dobra	tragiczna	dobra	tragiczna	dobra	tragiczna
do 6	2,3	11,0	3,3	5,8	2,6	10,3
7 - 10	10,5	1,9	13,5	2,1	12,4	0,0
11 i więcej	27,2	1,2	26,2	0,0	22,7	0,0

* dane procentowe według poszczególnych grup dochodowych dla danej grupy społeczno-zawodowej.

Porównując grupy zawodowe ustratyfikowane wg poziomu zarobków, nie zaobserwowano równie jednoznacznych zależności.

Najczęściej pojawiają się podobnie jak to ma miejsce w całej badanej populacji kategorie "znośna" lub "trudna".

Robotnicy i pozostali w grupach o niższych zarobkach, tj. 8-10 tys. i 11-14 tys. zł oceniali swoją sytuację najczęściej jako trudną, w pozostałych jako znośną, natomiast pracownicy umysłowi najczęściej jako znośną niezależnie od poziomu zarobków. Dane szczegółowe - tabela nr 4.

Tabela Nr 4

dane w %

Zarobek w tys. zł	Robotnicy		Prac. umysłowi		Pozostali	
	trudna	znośna	trudna	znośna	trudna	znośna
8 - 10	49,5	35,5	38,9	51,1	47,4	41,6
11 - 14	48,6	41,3	31,9	55,7	43,9	39,0
15 - 20	37,3	46,2	28,4	53,4	31,4	51,4
pow. 20 tys.	26,9	55,8	22,7	43,2	15,4	61,5

Nie zaobserwowano jednoznacznych pozytywnych zależności pomiędzy wysokością zarobków a rosnącym bądź malejącym udziałem ocen skrajnych, tj. "dobra" - "tragiczna". We wszystkich grupach zawodowych oceny "tragiczna" były najmniej liczne, a w grupie osób o najwyższych zarobkach nie pojawiły się w ogóle.

Nie zaobserwowano również jednoznacznej zależności pomiędzy sposobem oceniania własnej sytuacji a poziomem wykształcenia respondentów. Wyjąwszy respondentów z wykształceniem niepełnym podstawowym i podstawowym oceniających najczęściej swoją sytuację jako trudną, pozostali uznali ją za znośną.

Uwzględniając takie kryteria podziału całej populacji, jak płeć, wiek, miejsce zamieszkania zaobserwowano tę samą generalną prawidłowość, tj. najczęściej używano ocen - znośna lub trudna, natomiast najrzadziej - tragiczna.

2. Jak Pan/i/ i Pańska rodzina poradzicie sobie jeśli podwyżka zostanie wprowadzona?

1. Staram się o tym nie myśleć	20,5 %
2. Nie wiem, nie wyobrażam sobie	18,1 %
3. Jakoś będziemy musieli sobie poradzić, choć na razie nie wiem jak	36,6 %
4. Z trudem, ale sobie jakoś poradzimy	17,8 %
5. Poradzimy sobie bez specjalnych trudności	4,2 %
6. Sami nie damy sobie rady	7,5 %

Odsuwało od siebie myśl o konsekwencjach podwyżki dla siebie samego 38,6 % respondentów /odpowiedzi 1 lub 2/, 54,4 % badanych wyraziło umiarkowany optymizm /odpowiedzi 3 lub 4/, natomiast 4,2 % uznało podwyżkę za fakt nieistotny dla własnej sytuacji. Tylko 7,5 % dało wyraz przeświadczeniu o tym, że zapowiadana podwyżka będzie stanowić istotne źródło zagrożenia dla ich poziomu życia.

Rozkłady odpowiedzi na to pytanie porównywano w trzech grupach zawodowych, zróżnicowanych wewnątrz ze względu na wysokość zarobków i dochód na członka rodziny oraz - niezależnie - pomiędzy grupami o różnym wykształceniu oddzielnie dla kobiet i oddzielnie dla mężczyzn. Wyniki przedstawia tabela Nr 5.

Z a r o b k i

Tabela Nr 5

dane w %

R O B O T N I C Y					
	I	II	III	IV	Suma
1	9,9	47,3	41,4	1,4	40,5 % 424 lb
2	6,7	37,3	52,9	3,1	34,2 % 358 lb
3	8,9	31,1	54,7	5,2	20,3 % 212 lb
4	5,8	36,5	42,3	15,4	5,0 % 52 lb
P R A C O W N I C Y U M Y S Ł O W I					
1	7,8	40,5	50,1	1,5	40,5 % 271 lb
2	4,3	29,9	60,2	5,6	35,2 % 236 lb
3	5,2	24,1	62,5	7,8	17,5 % 116 lb
4	4,4	26,6	48,9	20,0	6,8 % 45 lb
P O Z O S T A L I					
1	9,5	54,0	33,6	2,9	57,1 % 137 lb
2	14,6	29,3	53,7	2,4	17,1 % 41 lb
3	5,6	41,7	50,0	2,8	15,0 % 36 lb
4.	3,8	26,9	42,3	26,9	10,8 % 26 lb

Odpowiednio:

- I - nie poradzą sobie
- II - odsuwają myśl o konsekwencjach
- III- umiarkowany optymizm
- IV - poradzą sobie

Zarobki:

- 1 - 8 - 10 tys.
- 2 - 11 - 14 tys.
- 3 - 15 - 20 tys.
- 4 - ponad 20 tys.

We wszystkich grupach zawodowych widoczna jest tendencja do zmniejszania się udziału wypowiedzi wyrażających przekonanie o niemożności poradzenia sobie w razie wprowadzenia podwyżki wraz ze wzrostem zarobków przy rosnącym udziale wypowiedzi optymistycznych. Różnice jednak pomiędzy poszczególnymi grupami zarobkowymi oraz wewnątrz grup nie są statystycznie istotne. Oznacza to, że przeświadczenie respondentów o wpływie spodziewanej podwyżki na ich poziom życia w małym stopniu związane jest z wysokością zarobków, jakie uzyskują. Świadczy o tym również fakt, że w grupach o najniższych zarobkach pojawiają się wypowiedzi optymistyczne, a w grupach respondentów najwyżej zarabiających - wypowiedzi wyrażające bezradność.

dane w %

D o c h ó d

Tabela 6

	R O B O T N I C Y				Suma
	I	II	III	IV	
1	11,5	44,9	42,4	0,6	57,7 % 622 lb
2	5,4	36,0	53,8	4,8	34,7 % 373 lb
3	-	29,6	53,1	17,3	7,5 % 81 lb
P R A C O W N I C Y U M Y S Ł O W I					
1	8,0	42,0	49,6	0,4	40,0 % 276 lb
2	4,9	25,8	63,1	6,2	47,7 % 327 lb
3	1,2	31,0	51,2,	16,7	12,3 % 84 lb
P O Z O S T A L I					
1	15,9	42,0	40,8	1,3	53,8 % 157 lb
2	1,8	58,6	44,3	5,3	38,7 % 113 lb
3	-	36,3	40,9	22,7	7,5 % 22 lb

Oznaczenia - jak w poprzednich tabelach.

Dochód: 1 - do 6 tys. zł na członka rodziny miesięcznie
2 - 7 - 10 tys. zł " " "
3 - 11 tys. i więcej " " "

Porównanie rozkładów odpowiedzi w różnych grupach dochodowych z rozkładami w różnych grupach zarobkowych pozwala na stwierdzenie, że stopień przewidywanej dotkliwości podwyżki silniej związany jest z poziomem dochodów na członka rodziny niż z wysokością zarobków respondentów.

Różnice względnych liczebności skrajnych odpowiedzi pomiędzy grupami zawodowymi nie są statystycznie istotne. Nie są również statystycznie istotne różnice ^{pomiędzy/}liczebnościami skrajnych wypowiedzi w różnych grupach dochodowych wewnątrz tej samej grupy zawodowej.

Nie stwierdzono również różnic w rozkładach wypowiedzi pomiędzy grupami wyróżnionymi ze względu na wiek, płeć i wykształcenie. Dające się przy tym zauważyć tendencje do zmniejszania się liczebności wypowiedzi pesymistycznych w grupach starszych w porównaniu z młodszymi nie są istotne statystycznie.

3. Co się stanie, jeśli ceny zostaną podniesione?

Respondenci wybierali: dwa najbardziej prawdopodobne, dwa najmniej prawdopodobne skutki podwyżki spośród poniższego zestawu:

1. Będzie więcej towarów, a przed sklepami mniejsze kolejki.
2. Wszystko zostanie po staremu, a tylko ludziom będzie ciężiej żyć.
3. Ludzie będą więcej i lepiej pracować, by więcej zarobić.
4. Wybuchną strajki lub zamieszki uliczne.

5. Wieś zacznie więcej produkować i więcej sprzedawać.
6. Ludzie stracą ochotę do pracy i nadzieję na przyszłość.
7. Poprawi się stan krajowej gospodarki.
8. Wzrośnie spekulacja, złodziejstwo i pijaństwo.

Za najbardziej prawdopodobny skutek wprowadzenia podwyżki respondenci uznali możliwość opisaną przez odpowiedź 2 - "Wszystko zostanie po staremu, a tylko ludziom będzie ciężiej żyć". Tak wybrało 55 % respondentów. W drugiej kolejności wybierano odpowiedź 6 - "Ludzie stracą ochotę do pracy i nadzieję na przyszłość" /31,4 %/.

Najrzadziej wskazywano na odpowiedź 5 - "Wieś zacznie więcej produkować i więcej sprzedawać" /7,9 %/.

Wybuch strajków lub zamieszek ulicznych przewidywało 14,7 % respondentów. Był to także ten skutek, którego, zdaniem respondentów, najmniej należy się spodziewać. 38 % wybrało go jako najmniej prawdopodobny. W następnej kolejności /niewielkie różnice w istotności/ pojawiły się konsekwencje wyłącznie pozytywne /odpowiedzi: 1, 5, 7, 3/.

Tabela Nr 7

Odpowiedź nr	Najbardziej prawdopodobne wybory pozytywne		Najmniej prawdopodobne wybory negatywne	
	lb	%	lb	%
1	591	28,6	696	33,7
2	1.134	55,0	165	7,9
3	399	19,3	457	22,1
4	303	14,7	783	38,0
5	164	7,9	626	30,3
6	648	31,4	312	15,1
7	301	14,6	617	29,9
8	585	28,4	360	17,4

Jak widać z zestawienia:

1. Wybory negatywne nie są prostą odwrotnością wyborów pozytywnych. Kolejność odpowiedzi wybieranych jako najbardziej prawdopodobne nie jest dopełnieniem kolejności odpowiedzi wybieranych jako najmniej możliwe. Różnice pomiędzy liczebnościami odpowiedzi wybieranych jako najmniej możliwe są znacząco mniejsze od różnic pomiędzy liczebnościami odpowiedzi wybieranych jako najbardziej prawdopodobne.
2. Jako najbardziej prawdopodobne wybierane są najczęściej negatywne skutki podwyżki, natomiast jako najmniej prawdopodobne - skutki pozytywne - z jednym wyjątkiem: przewidywania strajków i zamieszek ulicznych /skutek negatywny, najmniej prawdopodobny/.

Daje to podstawę do przypuszczeń, że strajki i zamieszki wybierane były nie tyle jako najmniej prawdopodobny skutek podwyżki, ile jako konsekwencja, której respondenci najmniej by sobie życzyli.

Zestaw odpowiedzi, z którego wybierali respondenci, zawiera równą liczbę możliwych negatywnych i pozytywnych skutków przyszłej podwyżki. W całej badanej grupie jako najbardziej prawdopodobne wybrało skutki:

- wyłącznie negatywne 1490 respondentów /55,4 %/
- wyłącznie pozytywne 901 respondentów /33,4 %/
- pozytywne i negatywne 300 respondentów /11,1 %/.

Wyniki te świadczą o silnej polaryzacji poglądów i stosunku do spodziewanej podwyżki.

W związku z tym porównywano rozkłady odpowiedzi /wyłącznie pozytywnych i wyłącznie negatywnych/ pomiędzy grupami wyróżnionymi ze względu na wiek, płeć i wykształcenie.

Najbardziej prawdopodobne:

1. Nie stwierdzono istotnych statystycznie różnic pomiędzy grupami zróżnicowanymi ze względu na wykształcenie ani wśród kobiet, ani wśród mężczyzn, ani w obydwu tych grupach traktowanych łącznie.
2. Stwierdzono natomiast statystycznie istotne różnice pomiędzy grupami wyróżnionymi ze względu na wiek /tabela nr 8 i 9/.

Najbardziej prawdopodobne

Tabela nr 8

K O B I E T Y					
Skutki	W i e k				
	1	2	3	4	5
wyłącznie negatywne	87 59,6%	294 55,2%	85 55,2%	54 45,4%	33 41,2%
wyłącznie pozytywne	32 21,9%	121 22,9%	42 27,3%	33 27,8%	25 31,25%
M Ę Ż C Z Y Ź N I					
wyłącznie negatywne	70 53,0%	301 57,1%	96 56,1%	61 56,4%	44 46,8%
wyłącznie pozytywne	31 23,4%	124 23,8%	47 27,5%	33 30,5%	35 37,2%

Wiek: 1 - 18 - 24 lat
2 - 25 - 39 "
3 - 40 - 49 "
4 - 50 - 54 "
5 - ponad 54 "

Tabela Nr 9

Najmniej prawdopodobne

K O B I E T Y					
Skutki	W i e k				
	1	2	3	4	5
wyłącznie negatywne	24 16,3%	116 21,8%	39 25,6%	40 33,6%	27 33,7%
wyłącznie pozytywne	75 51,0%	231 43,5%	57 37,5%	36 30,2%	23 28,7%
M Ę Ż C Z Y Ź N I					
wyłącznie negatywne	35 26,7%	115 21,8%	44 26,0%	26 23,8%	36 37,5%
wyłącznie pozytywne	62 47,3%	220 41,7%	76 45,0%	45 41,3%	22 22,9%

Wiek - jak w tabeli nr 8.

W ocenie najbardziej prawdopodobnych skutków podwyżki maleje wraz z wiekiem liczba wyborów wyłącznie negatywnych, rośnie natomiast liczba wyborów wyłącznie pozytywnych. Analogicznie w wyborach najmniej prawdopodobnych skutków podwyżki wraz z wiekiem maleje udział konsekwencji wyłącznie pozytywnych i rośnie liczba skutków negatywnych.

Charakterystyczne jest przy tym, że zmienia się tylko wzajemny stosunek spolaryzowanych poglądów, suma pozostaje bez zmian. Nie zmieniony pozostaje w związku z tym udział ocen jednocześnie pozytywnych i negatywnych.

Silna polaryzacja poglądów na temat możliwych skutków podwyżki, a zwłaszcza jej niezależność od wykształcenia respondentów świadczy o ich bardziej emocjonalnym i stereotypowym niż racjonalnym charakterze.

4. Przeciętnemu Polakowi podwyżka przyniesie:

1. Same straty	- 23,0 %
2. Znacznie większe straty niż zyski	- 55,2 %
3. Duże straty teraz i duże zyski w przyszłości	- 8,9 %
4. Niewielkie w sumie straty, a zyski w przyszłości spore	- 12,5 %

Proporcje wypowiedzi podane wyżej dla całej populacji nie zmieniają się w grupach wyróżnionych ze względu na płeć, wiek, wykształcenie, przynależność do grupy społeczno-zawodowej.

Zmieniają się natomiast wraz z wysokością zarobków i poziomem dochodu przypadającego na członka rodziny w następujący sposób:

1. Wraz ze wzrostem zarobków maleje udział wypowiedzi oceniających podwyżkę jako zabieg, który przyniesie znacznie więcej strat niż zysków.

2. Równoległe do wzrostu zarobków wzrasta również udział wypowiedzi przewidujących przewagę zysków nad stratami jako konsekwencję wprowadzenia podwyżki.

3. Oceny podwyżki jako posunięcia mającego przynieść straty bądź zyski są w analogiczny sposób związane z poziomem dochodu przypadającego na członka rodziny.

Ani w przypadku zarobku, ani dochodu tendencje te nie powodują zróżnicowań osiągających poziom istotności statystycznej.

5. Czy Pana zdaniem podwyżka jest rzeczywiście konieczna?

Rozkład odpowiedzi: tak - 41,4 %
 nie - 58,6 %

Występujące między odpowiedziami różnice nie są na tyle duże, aby uzasadniały stwierdzenie, że zdecydowana większość

nie uważa za konieczne wprowadzenie podwyżki. Choć niewątpliwie ponad połowa respondentów nie uznaje tej konieczności.

Tabela Nr 10

dane w %

	W i e k				
	18 - 24	25 - 39	40 - 49	50 - 59	60 - 64
Tak	38,4	40,4	43,4	44,9	45,5
Nie	61,6	59,6	56,6	55,1	54,5

Jak z tego wynika, wśród tych, którzy nie uznają konieczności wprowadzenia podwyżki najwięcej jest ludzi młodych /od 18 do 24 lat - 61,6 %/. Wraz z wiekiem rośnie procentowy udział respondentów uznających konieczność podwyżki cen.

Tabela Nr 11

dane w %

MIASTO 5 - 20 tys. mieszk.					
Wiek	I	II	III	IV	V
Tak	36,9	39,3	44,9	62,5	46,7
Nie	63,1	60,7	55,1	37,5	53,3
MIASTO 20 - 50 tys. mieszk.					
Tak	47,4	35,2	55,1	54,3	54,8
Nie	52,6	64,8	44,9	45,7	45,2
MIASTO 200 tys. mieszkańców					
Tak	41,2	47,5	43,1	47,1	43,8
Nie	58,8	52,5	56,9	52,9	56,3
MIASTO ponad 200 tys. mieszk.					
Tak	33,1	38,6	37,9	31,4	40,7
Nie	66,9	61,4	62,1	68,6	59,3

Wiek: I - 18-24 lata; II - 25-39 lat III - 40-49 lat
IV - 50-55 lat V - ponad 55 lat

W rozbiciu na miasta, również ponad 50 % respondentów nie uważa za konieczne wprowadzenie podwyżki. Natomiast występują istotne różnice między miastami o liczbie ludności ponad 200 tys. O ile w mniejszych miastach nie uznaje takiej konieczności od 54,5 - 57,7 %, to w dużych miastach 63 %. Różnica ta jest istotna na poziomie 0,01. W miastach do 50 tys. pojawiają się grupy wiekowe, w których częściej niż w innych występuje uznanie konieczności podwyżek. I tak: wypowiadają się "za" w miastach liczących 5-20 tys. mieszkańców respondenci w wieku 50-59 lat - 62,5 % oraz w miastach liczących 20-50 tys. mieszkańców 3 grupy wiekowe: 40-49 lat - 55,1 %, 50-55 lat - 54,3 %, 60-64 lat - 54,8 %. Natomiast w dwóch grupach największych miast /50-200 tys., ponad 200 tys./ nie występuje istotne różnicowanie zależne od wieku respondentów, wybór na "nie" jest zdecydowany /ok. 60 %/.

Tabela Nr 12

dane w %

D o c h ó d

	Robotnicy			Prac.umysłowi			Pozostali		
	I	II	III	I	II	III	I	II	III
Tak	31,8	46,9	50,6	39,9	47,1	64,3	33,1	45,1	✕
Nie	68,2	53,1	49,4	60,1	52,9	35,7	66,9	54,9	✕

✕ - pominięto ze względu na małą liczebność kategorii

Dochód na członka rodziny w tys. zł: I - 5-6 tys.

II - 7-10 "

III - powyżej 11 tys.

Spśród nie uznających konieczności podwyżki najwięcej jest tych, którzy mają najniższy dochód na członka rodziny /5-6 tys. zł/: robotnicy 68,2 %, pracownicy umysłowi 60,1 %, i pozostałe grupy 66,9 %.

Procentowy rozkład wypowiedzi wskazuje na postrzeganie przez najniższe grupy dochodowe /5-6 tys. i 7-10 tys./ zagrożenia dla egzystencji. Najmniej zagrożona czuje się trzecia grupa dochodu, tj. powyżej 11 tys. zł. Różnica występuje tu jedynie między robotnikami i pracownikami umysłowymi: 50,6 % robotników tej grupy uznało konieczność podwyżki wobec 64,3 % pracowników umysłowych.

Tabela Nr 13

dane w %

Z a r o b e k				
R O B O T N I C Y				
	I	II	III	IV
Tak	37,3	38,5	41,0	50,0
Nie	62,7	61,5	59,0	50,0
P R A C O W N I C Y U M Y Ś Ł O W I				
Tak	38,4	49,6	57,8	48,9
Nie	61,6	50,4	42,2	51,1
P O Z O S T A L I				
Tak	33,6	48,8	33,3	46,2
Nie	66,4	51,2	66,7	53,8

- I - 8 - 10 tys. zł
- II - 10 - 14 "
- III - 15 - 20 "
- IV - powyżej 21 tys. zł

W tym wypadku również, poza jedną grupą zarobkową /III/, wśród pracowników umysłowych 50 % nie uznaje konieczności podwyżki cen. Robotnicy niezależnie od wysokości zarobków nie aprobują zmian cen /od 62,7 - 50,0 %/.

6. Który z proponowanych wariantów podwyżki byłby Pana zdaniem korzystniejszy?

Z rozkładu odpowiedzi na to pytanie w całej badanej populacji wnosić można, że większości warianty nie są w ogóle znane.

Tabela Nr 14

Lp.	Kategorie odpowiedzi	liczebności	%
1.	Nie wiem, nie znam ich dokładnie	1.160	55,5
2.	To obojętne	604	28,9
3.	Wybór konkretnego wariantu	327	15,6
Suma wypowiedzi		2,091 [*]	

* - na to pytanie udzieliło odpowiedzi 99 % badanej populacji.

Jedynie wybór odpowiedzi Nr 3 uznano za wskazujący na jakąkolwiek znajomość wariantów podwyżki zamieszczonych w zapowiedziach.

Poziom dochodu nie wpływa na zróżnicowanie odpowiedzi na to pytanie. Natomiast wyniki dotyczące wyboru konkretnego wariantu pozwalają ocenić, która z grup społeczno-zawodowych lepiej zna warianty.

Tabela Nr 15

Dochód w tys. zł	Robotnicy	Prac. umysłowi	Pozostali
do 6	14,9	15,1	xx
7 - 10	14,9	20,2	xx
11 i więcej	xx	xx	xx

* - w % osób wybierających któryś z wariantów w stosunku do grupy dochodu w danej grupie społeczno-zawodowej

xx - zbyt małe liczebnie kategorie, żeby poddawać je analizie.

Znajomość wariantów zapowiedzianej podwyżki cen wykazywali przede wszystkim pracownicy umysłowi, następnie robotnicy.

Znajomość wariantów jest wyraźnie zależna od poziomu wykształcenia.

Tabela Nr 16

	niepełne podstaw. + podst.	niepełne średnie	zasadnicze	średnie	policeal. + niepełne wyższe	wyższe
Licz- bność popula- cji	659	229	490	436	129	131
Licze- bność wyborów warian- tów	90	32	76	74	21	30
w %	13,7	14,0	15,5	17,0	16,3	22,9

Rośnie także wraz z wiekiem respondentów od 9,8 % w grupie 18-24 latków do 22,2 % w grupie 50-54 latków. Następnie spada do 15,2 % w grupie najstarszych wiekiem /powyżej 65 lat/.

7. Który z wariantów zostanie wprowadzony?

Proszono o wybranie spośród pięciu kategorii opisujących warianty. Przy dalszej analizie posługujemy się zarówno tymi pięcioma kategoriami, jak i odpowiedziami zblokowanymi w dwie grupy /podstawą grupowanie odpowiedzi było kryterium zgodności z interesem społeczeństwa lub interesem rządu/.

Tabela Nr 17

Kategorie odpowiedzi 1 - 5	Liczba wyborów	% udział w populacji
1. Ten, który będzie najwygodniejszy dla rządu	920	46,0
2. Ten, który jest najlepszy w tej sytuacji gospodarczej	324	16,2
3. Ten, za którym opowie się większość	323	16,2
4. Ten, który najmniej dotknie najuboższych	243	12,2
5. Ten, który zabierze ludziom najwięcej pieniędzy	188	9,4
Suma wypowiedzi	1.998*	100

* - na to pytanie udzieliło odpowiedzi 94,6 % respondentów.

Tabela Nr 18

Kategorie wypowiedzi 1 - 2	połączone	liczba wyborów	% udział w populacji
1. Ten, za którym opowie się większość	1	890	44,5
2. Ten, który najmniej dotknie najuboższych			
3. Ten, który jest najlepszy w tej sytuacji gospodarczej			
4. Ten, który zabierze ludziom najwięcej pieniędzy	2	1108	55,5
5. Ten, który będzie najwygodniejszy dla rządu			
Suma wypowiedzi		1998	100

Tak, jak w całej populacji również w podziale według grup zawodowych i poziomu dochodu przypadającego na członka rodziny najczęściej przewidywano wprowadzenie wariantu najwygodniejszego dla rządu /po połączeniu odpowiedzi - tego, który nie

uwzględniał interesu społeczeństwa/. Tak jednoznaczna prawidłowość dotyczy robotników i pozostałych grup zawodowych, z wyłączeniem pracowników umysłowych. Pracownicy umysłowi w dwóch grupach dochodu /do 6 tys. i do 10 tys. zł/ dokonywali wyboru analogicznych jak wyżej wymienione grupy zawodowe. W grupie o najwyższych dochodach /11 tys. i więcej/ częściej przewidywano wprowadzenie wariantu najlepszego w tej sytuacji gospodarczej /29,8 %/, natomiast wprowadzenia wariantu wygodnego dla rządu oczekiwało nieco mniej respondentów /27,4 %/. Po połączeniu kategorii wypowiedzi 60,8 % tak określonej grupy "wybrało" wariant nie uwzględniający interesów społeczeństwa.

Przewidywania, który wariant zostanie wybrany nie były zróżnicowane przez wiek i wykształcenie. Po wprowadzeniu podziału wg miejsca zamieszkania prawidłowość ta nie potwierdziła się tylko w odniesieniu do sytuacji, gdy rozpatrywano wybór między wariantem wygodniejszym dla rządu i społeczeństwa. W najmniejszych miastach /5-20 tys. mieszkańców/, w grupie wiekowej 40-49 lat o 14,7 % więcej wyborów dotyczyło wariantu zgodnego z interesem społeczeństwa, natomiast respondenci w wieku 50 i więcej lat przypisywali równe szanse obydwu możliwościom.

8. Czy podwyżka jest już Pana/i/ zdaniem nieunikniona, czy też może być jeszcze wstrzymana?

Ponad połowa respondentów /57,5 %/ uważała, że podwyżka jest nieunikniona.

Tabela Nr 19

dane w %

	W i e k				
	18-24	25-39	40-49	50-59	60-64
Nieunikniona	-	58,2	59,9	61,1	62,7
Wstrzymana	53,5	-	-	-	-

Wraz z wiekiem rośnie przekonanie o tym, że podwyżka jest nieunikniona. Jedynie pierwsza grupa wiekowa /tj. 18-24 lata/ wyraziła nadzieję na możliwość zmiany decyzji. Jest to jednocześnie grupa respondentów z miast liczących od 5 - 20 tys. mieszkańców oraz powyżej 200 tys. mieszkańców.

Tabela Nr 20

dane w %

MIASTO 5 - 20 tys. mieszkańców					
	I	II	III	IV	V
Nieunikniona	43,1	55,8	56,5	62,5	64,4
Wstrzymana	56,9	44,2	43,5	37,5	35,6
MIASTO 20 - 50 tys. mieszkańców					
Nieunikniona	55,3	55,1	73,5	67,4	61,3
Wstrzymana	44,7	44,9	26,5	32,6	38,7
MIASTO 50 - 200 tys. mieszkańców					
Nieunikniona	55,9	62,4	64,7	58,6	70,8
Wstrzymana	44,1	37,6	35,3	41,4	29,2
MIASTO powyżej 200 tys. mieszkańców					
Nieunikniona	41,5	58,1	51,5	58,1	53,7
Wstrzymana	58,5	41,9	48,5	41,9	46,3

Wiek: I - 18-24 lat

II - 25-39 lat

III - 40 -49 lat

IV - 50-59 lat

V - 60-64 lat

We wszystkich grupach zawodowych wraz ze wzrostem dochodów na członka rodziny liczniej jest wyrażane przeświadczenie o nieuchronności podwyżki.

Tabela Nr 21

dane w %

R O B O T N I C Y			
dochód	do 6 tys. zł	7-10 tys. zł	od 11 tys.
Nieunikniona	51,0	58,7	69,1
Wstrzymana	49,0	41,3	30,9
P R A C O W N I C Y U M Y S Ł O W I			
Nieunikniona	59,2	64,5	76,2
Wstrzymana	47,1	35,5	23,8
P O Z O S T A L I			
Nieunikniona	56,1	57,5	77,3
Wstrzymana	43,9	42,5	22,7